

Arbetsmiljörappport 2016

Innehållsförteckning

Förord.....	4
Sammanfattning.....	5
Undersökningens genomförande	6
Branscher.....	6
Sjukskrivningar.....	6
Psykosocial och organisatorisk arbetsmiljö	7
Medlemmarna om arbetsskador	7
Arbetsolycka eller arbetssjukdom.....	8
Vilka skador har medlemmarna fått i arbetet?.....	9
Vilka är de främsta orsakerna som medfört arbetsskador?	10
Arbetsolycka eller arbetssjukdom.....	12
Medlemmarna om rehabilitering.....	13
Medlemmarna om åtgärderna som behövs för att förhindra arbetsskador.....	14
Medlemmarna om återhämtning	21
Sjuknärvaro.....	22
Medlemmarna om pensionen	23
Medlemmarna om deltidspension	24
GS förslag till åtgärder.....	25

Förord

Under många år har arbetsorganisationen på GS arbetsplatser slimmats hårt. I tidigare rapporter har vi kunnat visa att GS medlemmar jobbar i branscher som har hög olycksstatistik. Nu visar det sig också än mer tydligt att just de slimmade arbetsorganisationerna inte bara bidrar till arbetskadorna och olyckor som sker på grund av stressiga arbetssituationer, utan också bidrar till att den psykosociala arbetsmiljön inte upplevs bra och dessutom leder till arbetskadorna.

De slimmade arbetsorganisationerna kan mycket väl vara anledningen till varför över 60 procent av medlemmarna någon gång gått till jobbet trots att de borde stannat hemma. Att arbeta när en egentligen inte borde är allvarligt och kan medföra skador för individen men också medföra problem för arbetskamraterna.

Det är inte ovanligt att vi möter medlemmar och förtroendevalda som vittnar om att arbetet med utvecklingen av arbetsplatsens arbetsmiljö och arbetsuppgifter får stå tillbaka. Arbetet med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön måste bli bättre och prioriteras. Under avtalsrörelsen 2016 var det ett av Facken inom industrins gemensamma avtalskrav att vi skulle inleda ett partsgemensamt arbete med inriktning på arbetsmiljöfrågorna. Syftet var att fokusera på att ta fram tillämpningsanvisningar för att implementera Arbetsmiljöverkets föreskrift om organisatorisk och social arbetsmiljö.

"Ingen ska behöva skada sig på jobbet."

Föreliggande arbetsmiljöundersökning talar sitt tydliga språk, den psykosociala och organisatoriska arbetsmiljön måste tas på största allvar och det är ett gemensamt arbete som måste ske i samarbete mellan fack och arbetsgivare för att ge resultat. Huvudansvaret ligger på arbetsgivaren men utan facklig kunskap och möjlighet via skyddsombud att göra våra arbetsplatser säkra, kommer vi inte nå bättre resultat. Vi måste se till att föra arbetsmiljöfrågorna, såväl de fysiska förhållandena som de psykosociala, upp på förhandlingsbordet. Då skyddsombuden har en viktig roll att spela i arbetet för bättre arbetsmiljö måste LO:s rapport om traskasserier mot skyddsombud tas på största allvar. GS kommer aldrig tillåta att ett skyddsombud förhindras i sitt arbete. Att vara

skyddsombud är ett av de viktigaste fackliga uppdragen och det ska behandlas därefter.

Arbetsmiljöfrågorna har alltid varit viktiga för våra medlemmar då vem som helst kan drabbas av sjukdom eller skada. Under vårt liv spenderar vi mycket tid på arbetsplatsen och då måste vi ges möjlighet att påverka vår arbetsmiljö. Ingen ska behöva skada sig på jobbet.

Madelene Engman
Avtalssekreterare GS

Sammanfattning

2009 genomförde GS en arbetsmiljöundersökning bland 3 001 medlemmar i åldrarna 45-59 år. Arbetsmiljöundersökningen skedde med anledning av den borgerliga diskussionen om att höja pensionsåldern till 75 år. GS ville då ta reda på i vilken utsträckning medlemmarna bedömde att de orkade jobba fram till ordinarie pensionsålder på 65 år och hur deras arbetsmiljö såg ut i övrigt. 2016 beslöt GS att göra en uppföljning på arbetsmiljörapporten från 2009, men denna gången mot bakgrund av den nya arbetsmiljöföreskriften (AFS 2015:4) om organisatorisk och psykosocial arbetsmiljö. Vissa frågor har därför i 2016 års arbetsmiljöundersökning ett större fokus på medlemmarnas psykosociala arbetsmiljö.

Arbetsmiljörapporten 2016 utgår i stora drag från den som skrevs 2009. För att det ska vara lättare att se tendenser presenteras samtliga siffror från 2009 inom (parantes) löpande i texten.

Arbetsmiljöundersökningen 2016 visar på skillnader jämfört med 2009 års. En av de viktigaste skillnaderna gäller bland annat hur många som varit sjukskrivna de senaste 12 månaderna, 2016-års arbetsmiljöundersökning visar en minskning med en tredjedel. Däremot har det skett en ökning av sjuknärvaro, det vill säga att arbetare går till jobbet trots att de borde ha stannat hemma. Totalt har 63 procent av de tillfrågade någon gång under de senaste 12 månaderna gått till arbetet trots att de borde stannat hemma. 9 procent (8 procent) var sjukskrivna i 30 dagar eller mer.

Något fler, 40 procent (37 procent) har råkat ut för en arbetsskada varav 24 procent (20 procent) fortfarande har besvär. Arbetsskador kan delas in i två grupper; arbetsolycka (plötslig händelse) och arbetssjukdom (förslitningar eller problem som uppstått över tid). Arbetsolyckorna har blivit färre 54 procent (62 procent) och arbetssjukdomarna blivit fler 45 procent (38 procent). Det kan ha att göra med en ökning av problemen med den psykosociala arbetsmiljön, vilket än mer stärker vikten av att den nya AFS:en förstås och efterlevs. Skillnaderna mellan frekvensen gällande arbetso-

lycka/arbetssjukdom skiljer sig åt beroende på bransch.

Den vanligaste arbetsskadan är ryggsjukdom som följs av ledsjukdomar, klämskador och skärskador. Nästan var femte medlem har råkat ut för en stressrelaterad skada vilket är nästan en fördubbling jämfört med 2009. I 2016-års undersökning ställde vi frågan om någon skada tagit sig i uttryck genom psykisk ohälsa i form av vantrivsel, vilket var fallet hos 13 procent av de som svarat. Skillnaderna mellan branscherna är dock stora, till exempel på tidningsavtalet är psykisk ohälsa i form av vantrivsel den tredje vanligaste, den näst vanligaste är stress och den vanligaste ryggsjukdomar. Tidningsbranschen är således särskilt utsatt vad gäller den psykosociala arbetsmiljön.

Majoriteten av sjukskrivningarna beror dock på en orsak: 51 procent svarar att hög arbetsbelastning var orsaken till arbetsskadan. Detta tåls att jämföras mot 35 procent i 2009-års arbetsmiljöundersökning. Nästan var femte medlem anger dålig organisering av arbetsuppgifterna eller bristande ledarskap som en orsak, vilket ytterligare stärker vikten av att jobba med organisatoriska och psykosociala arbetsmiljön.

Färre medlemmar anmäler sina arbetsskador, vilket antyder att det finns ett stort behov av information om hur, och att en kan, anmäla sin arbetsskada. Hälften av medlemmarna har anmält sin

arbetsskada, andra hälften har minst en skada oanmäld.

När medlemmarna svarar på vilka förbättringar som krävs i arbetsmiljön är tre av fyra organisatoriska: mindre arbetsbelastning och stress, mindre påfrestande arbetsställningar samt mer varierande arbetsuppgifter. Det fjärde förslaget är bättre teknisk utrustning. Bland män hamnar bättre teknisk utrustning något högre upp på önskelistan än hos kvinnor.

Något färre bedömer nu att de kan jobba till pension, 2009 gjorde 55 procent bedömningen att de klarar att jobba till pension, 2016 var siffran 53 procent.

Sammantaget har sjukskrivningarna det senaste året minskat drastiskt enligt de tillfrågade. Samtidigt är den samlade bilden en kraftig försämring av arbetsmiljön, särskilt den psykosociala. Fler går till jobbet sjuka och färre bedömer att de klarar av att jobba till pension.

Deltidspensionen visade sig vara en viktig fråga för GS äldre medlemmar då 65 procent bedömer att de hade gått ner på deltid om de getts möjlighet till det. I kombination med att allt fler bedömer det högre tempot på arbetsplatserna som en orsak till att dra på sig arbetsskador och färre bedömer att de kommer orka jobba till ordinarie pensionsålder, är det viktigt att utvidga möjligheterna att gå ner på deltidspension.

Undersökningens genomförande

Materialet i denna rapport bygger på en enkätundersökning som genomfördes av Statistiska centralbyrån (SCB) under perioden augusti till oktober 2016.

Enkätundersökningen bygger på ett slumpmässigt urval av 3 030 medlemmar mellan 45-59

år inom GS större avtalsområdet (Skog, Trä/Stopp, Sågverk, Infomedia (tidigare Civil), Förpackning och Tidning). Svarsfrekvensen blev 46 procent, dvs 1 408 personer.

Metod och urval i denna undersökningen är identisk med

2009-års arbetsmiljöundersökning för att få så god jämförbarhet över tid som möjligt. Det mest betydelsefulla som skiljer undersökningarna åt är svarsfrekvensen. I 2016-års arbetsmiljöundersökning hålls stopp- och träavtalen åtskilda

Tabell 1: Skillnader i underlag i arbetsmiljöundersökningen

	2009	2016
Tillfrågade	3 001	3 030
Svarsfrekvens	66%	46%
Underlag	2 000	1 408
Ålder	45-59 år	45-59 år

Majoriteten av frågorna är ställda så att medlemmen ställs inför ett aktivt val för varje fråga och delfråga.

Branscher

När vi hänvisar till avtalsområden (ex. tabell 2, sid 7) så används ett ord som innefattar flera yrkesgrupper. Nedan specificeras exempel på yrken inom dessa avtalsområden.

Skogsbruk

Maskinförare, motormanuellt arbete (motorsåg och röjsåg), skogsplanterare och plantskolearbetare.

Träindustrin

Maskinoperatörer, inredningssnickare, båtbyggare, emballagetillverkare.

Stoppmöbelindustrin

Tapetserare.

Sågverk

Operatörer så som sågverksarbetare, justerverksarbetare, hyvleriarbetare och maskinförare.

Infomedia

Bildskärmsarbete, prepress, repro och layout, tryckare, bokbindare.

Förpackningsindustrin

Tryckare, maskinoperatörer.

Tidningstryck

Bildskärmsarbete, prepress, repro och layout, tryckare och distribution.

Sjukskrivningar

Vår undersökning visar att 33,7 procent (50 procent) av förbundets medlemmar mellan 45-59 år har varit sjukskriven någon gång under de 12 månader som föregick svarstillfället. 9,1 procent (8 procent) av medlemmarna har dessutom varit sjukskrivna i 30 dagar eller mer. Kvinnor var i högre utsträckning än män sjukskrivna i mer än 30 dagar. 41,2 procent av kvinnorna var sjukskrivna i mer än 30 dagar

att jämföra med 19,9 procent av männen. 2009 var motsvarande siffror 59 procent för kvinnor respektive 10 procent för män.

De branscher där flest hade varit sjukskrivna de senaste 12 månaderna var Förpackningsavtalet 40,3 procent (58 procent) respektive Sägverksavtalet 40,6 procent. Skogsavtalet var det avtalsområdet med lägst andel sjukskrivningar 23,8 procent (31 procent).

6,4 procent av de tillfrågade hade varit sjukskrivna i 30 dagar eller mer på grund av arbetsrelaterad sjukdom/skada de senaste 12 månaderna.

För de tillfrågade som varit sjukskrivna i 30 dagar eller mer berodde sjukskrivningarna i 52,3 procent (45 procent) av fallen på sjukdom/skada på grund av arbetet.

Psykosocial och organisatorisk arbetsmiljö

Huvudtemat för 2016-års arbetsmiljörapport utgår från den nya arbetsmiljöföreskriften 2015:4 som hanterar psykosocial och organisatorisk arbetsmiljö. Något förenklat kan de två delarna psykosocial och organisatorisk arbetsmiljö särskiljas och beskrivas på följande vis:

”Den organisatoriska arbetsmiljön omfattar villkor och förutsättningar för arbetet som inkluderar; ledning och styrning, kommunikation, delaktighet, handlingsutrymme, fördelning av arbetsuppgifter samt krav, resurser och ansvar.

Den sociala arbetsmiljön handlar om villkor och förutsättningar för arbetet som inkluderar socialt samspel, samarbete och socialt stöd från chefer och kollegor.”

– Arbetsmiljöverket

Det är välkomnat med en arbetsmiljöföreskrift som ska reglera dessa frågor. I en forskningsrapport där 11 000 artiklar om arbetsmiljö har granskats framkom att arbetsmiljöforskningen i stora delar haft ett individfokus. Arbetsmiljöforskningen har fokuserat på individens fysiska arbetsmiljö så som arbetsplatsens ergonomi, bullernivåer, kemikalier, etc. Det är först på senare tid som forskningen kommit att intressera sig för hur organisatoriska och psykosociala faktorer påverkar arbetsmiljön. Det som saknas för att komplementera den historiska och nutida arbetsmiljöforskningen har varit ett systemperspektiv.

Att arbeta mot en förbättring av den psykosociala och organisatoriska arbetsmiljön har historiskt antagits vara en tjäns-

temannaangelägenhet. Men GS har genom sina regionala skyddsombud haft en känsla av att de psykosociala och organisatoriska arbetsmiljöfrågorna har vuxit i betydelse även bland våra medlemmar i industrin. Att så är fallet kan nu styrkas av den arbetsmiljöundersökning som utgör underlag till rapporten. Majoriteten av de som råkat ut för en arbetsolycka menar att orsaken var organisatoriska brister i arbetsmiljön så som för hög arbetsbelastning.

Det är viktigt att även industriarbetarna tas på allvar vad gäller den organisatoriska och psykosociala arbetsmiljön.

Medlemmarna om arbetsskador

Totalt har 40,3 procent (37 procent) av de svarande råkat ut för en arbetsskada och 24 procent (20

procent) av dessa har fortfarande besvär. Det är en ökning med tre respektive fyra procentenheter

sedan 2009. Inom sågverksindustrin sker flest arbetsskador, där har varannan medlem drabbats av en arbetsskada (se Tabell 2).

Sågverken är de mest olycksdrabbade, där har över hälften någon gång råkat ut för en arbetsskada. Den bransch där skadorna ökat mest är tidningstryckerierna, från 24 till 37 procent.

Tabell 2: Andel arbetsskador fördelat på bransch

	2016
Skogsbruk	40,7%
Träindustrin	43,8%
Stoppmöbelindustrin	37,4%
Sågverk	52,8%
Infomedia	26,9%
Förpackningsindustrin	37,3%
Tidningstryck	37,2%

Arbetsolycka eller arbetssjukdom

Arbetskador kan delas in i två större grupper, arbetsolyckor och arbetssjukdomar. Arbetssjukdomar rör sig ofta om så kallade belastningsskador uppkomna genom hård arbetsbelastning och monotona rörelser. "Av arbetskadorna är 54,4% (62) beroende på arbetsolycksfall och 44,9% (38) arbetssjukdom. (se tabell 3)".

Att arbetsolyckor är vanliga-

re än arbetssjukdomar gäller för alla branscher även om det finns skillnader. Störst skillnad mellan arbetsolycksfall och sjukdom är det på sågverkssidan där 66,2 procent är olycksfall och 33,8 procent sjukdom. På alla avtalsområden förutom stopp är det betydligt mer jämt fördelat. Det är anmärkningsvärt att arbetsolycksfallen på sågverk fortfarande är högst vid jämförelse

med övriga branscher. Detta trots att arbetsmiljöverket 2007 tog beslut om ett maskindirektiv om att all maskinutrustning inom sågverksindustrin ska byggas in med skydd.

Kvinnor och män drabbas olika av arbetskadorna. Arbetsolycksfallen är överrepresenterade hos männen medan kvinnor i högre utsträckning drabbas av arbetssjukdomar (se diagram 1).

Tabell 3: Andel arbetsolycksfall och arbetssjukdomar totalt

	2009	2016
Arbetsolycksfall	62%	54%
Arbetssjukdomar	38%	45%

Tabell 4a: Arbetsolycksfall i procent

	2009	2016
Skogsbruk	62	51,8
Träindustri		57,1
Stoppmöbelindustri		35,1
Trä- och stoppmöbelindustri	59	
Sågverk	74	66,2
Infomedia	52	40,7
Förpackningsindustrin	69	54,2
Tidningstryck	51	51,6

Tabell 4b: Arbetssjukdom i procent

	2009	2016
Skogsbruk	38	53,6
Träindustri		41,4
Stoppmöbelindustri		54,4
Trä- och stoppmöbelindustri	41	
Sågverk	26	33,8
Infomedia	48	59,3
Förpackningsindustrin	31	44,1
Tidningstryck	49	51,6

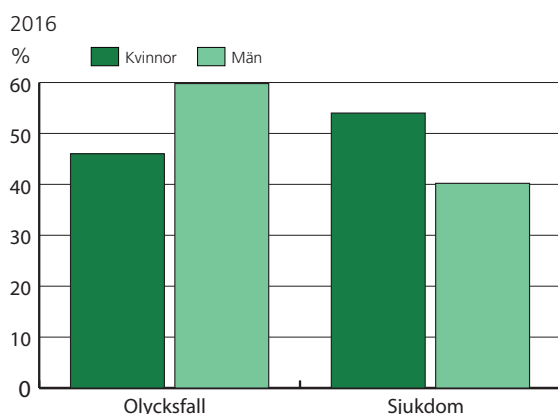
Av dem som drabbats av arbets- skada är det 54 procent (62 procent) av kvinnorna och 40,2 procent (33 46 procent (38 procent) av kvin-

procent) av männen som har en arbetsrelaterad sjukdom, medan 46 procent (38 procent) av kvin-

norna och 59,8 procent (67 procent) procent av männen har drabbats av en arbetsolycka.

Att kvinnor i högre utsträckning drabbas av arbetssjukdomar och män av arbetsolycksfall beror sannolikt på skillnader i arbetsuppgifter. Män är i högre grad maskinförare medan kvinnor i större utsträckning har mer repetitiva och monotona arbeten.

Diagram 1: Orsaken bakom arbetsskadan 2016 (kön)

VISSTE DU ATT:

GS-facket har 2 080 skyddsombud som företräder våra medlemmar i arbetsmiljöfrågor.

Vilka skador har medlemmarna fått i arbetet?

Ryggsjukdomar/skador är de vanligaste orsakerna till arbetsskador bland medlemmarna inom alla förbundets branscher (se tabell 5), tätt följt av ledsjukdomar/skador samt klämskador.

Skillnader från 2009

I årets arbetsmiljörapport har vi också valt att ställa frågor kring den psykosociala arbetsmiljön. Det som tabellerna visar är att vissa fysiska skador minskar eller är oförändrade på totalen (ledsjukdom, klämskador, hörselskador, skärskador). Det som ökar markant vad gäller det fysiska är ryggsjukdomarna som dras upp av

ökade ryggsjukdomar på tidningsavtalet. I övrigt är det ökning på de psykosociala delarna som är det mest i ögonfallande. Stressrelaterade sjukdomar ökar från 11 till 18 procent på totalen. Notera också att stressrelaterade skador minskar på tidningssidan samtidigt som tidningsavtalet är den bransch med markant störst problem med psykisk ohälsa i form av vantrivsel. Kanske på grund av mer nattarbete.

Skillnader mellan branscher 2016

Skillnaderna är stora inom vissa branscher oavsett vilket år.

Till exempel är det tre gånger vanligare att du råkar ut för en skärskada i trä- och förpackningsindustrin än i skogsbruket. Stoppmöbelindustrin är den industri som drabbas avsevärt minst av hörselskador. Sågverken har dubbelt så stora problem med luftvägssjukdomar än någon annan industri. Anmärkningsvärt är den stora skillnaden i vantrivsel där tidningsavtalet med råge sticker ut. Det är också det avtalsområde där stressen är som högst. Även stoppmöbelindustrin har mer problem med psykosociala arbetsmiljön än de andra industrierna.

Tabell 5a: Skador och sjukdomar som uppkommit genom arbetet per bransch 2016 (%)

	Förpackningsavtalet	Infomediaavtalet	Skogsavtalet	Sågverksavtalet	Tidningsavtalet	Trä- och Stoppmöbelindustrin	Totalt
Ryggsjukdom	39,0	38,9	39,3	33,8	46,8	42,1	39,7
Ledsjukdom	23,7	22,2	30,4	29,8	22,6	18,0	25,2
Hudsjukdom	5,1	7,4	1,8	1,3	4,8	4,5	3,8
Luftvägs-sjukdom	6,8	0,0	0,0	11,3	3,2	4,5	5,4
Stressrelaterad sjukdom	16,9	24,1	12,5	9,3	32,3	15,0	17,7
Hörselrelaterad sjukdom	15,3	18,5	12,5	11,3	16,1	13,5	12,9
Skärskada	30,5	18,5	10,7	19,2	19,4	28,6	21,2
Klämskada	37,3	25,9	19,6	27,8	24,2	21,8	24,5
Psykiskohälsa vantrivsel	15,3	16,7	7,1	12,6	25,8	6,0	13,3
Lösningssmedel	1,7	3,7	0,0	0,0	4,8	2,3	1,9
Annan	25,4	18,5	16,1	15,9	11,3	14,3	16,4

Tabell 5b: Skador och sjukdomar som uppkommit genom arbetet per bransch 2009 (%)

	Förpackningsavtalet	Infomediaavtalet	Skogsavtalet	Sågverksavtalet	Tidningsavtalet	Trä- och Stoppmöbelindustrin	Totalt
Ryggsjukdom/skada	34	30	45	35	30	32	34
Ledsjukdom/skada	24	32	42	22	12	36	31
Hudsjukdom/skada	1	3	2	4	3	2	3
Luftvägssjukdom/skada	0	6	7	8	6	5	5
Stressrelaterad sjukdom	6	13	8	3	42	13	11
Hörselsjukdom/skada	20	20	18	27	35	20	22
Skärskada	27	25	12	21	26	22	22
Klämskada	32	36	11	36	35	26	29
Annan arbetsskada	19	11	14	14	12	18	16

Vilka är de främsta orsakerna som medfört arbetsskador?

Kvinnor har mer monotona arbetsuppgifter. Det styrks av att de har större problem med ensidigt arbete. Belastningsskador på grund av ensidigt arbete, tunga lyft är tillsammans med dålig utrustning de vanligaste orsakerna till arbetsskador. Belastningsarbetsskador drabbar kvinnor i högre utsträckning än män medan män i högre utsträckning drabbas av skador i

samband med maskinarbete och dålig utrustning.

Vad som är värt att notera är hur hög andel av arbetsskadorna som orsakats av för hög arbetsbelastning 2016 jämfört med 2009, 50,9 procent på totalen att jämföra mot 35 procent för 6 år sedan. Det är tydligt att det skett en intensifiering av arbetet de senaste åren, som även slår rakt in på arbetsskadorna.

I 2016-års arbetsmiljöundersökning ställdes också fler frågor än 2009 kring den psykosociala arbetsmiljön. Det är uppenbart att psykosociala faktorer så som bristande ledarskap, dålig organisering av arbetsuppgifter och lågt inflytande över arbetssituationen står för lite mer än en femtedel av orsakerna till en skada.

Låt oss titta närmare på tabellerna:

Tabell 6a: Orsaker som medfört arbetsskada 2016 (%)

	Man	Kvinna	Totalt
Hög arbetsbelastning	46,8	57,1	50,9
Kemiska hälsorisker	4,9	3,1	4,2
Belastning tunga lyft	34,2	44,6	38,3
Ensidigt arbete	33,6	49,1	39,7
Olycksfall på grund av fall	21,6	17,4	19,9
Maskinarbete/dåligutrustning	38,8	36,2	37,8
Kyla/hetta	5,2	8,9	6,6
Dålig organisering av arbetsuppgifterna	20,7	25,9	22,7
Bristande ledarskap	21,8	27,2	24,0
Mobbning/trakasserier	5,2	8,0	6,3
Inte tillräckliga resurser att utföra arbetet	17,8	23,2	19,9
Lågt inflytande över min arbetssituation	18,4	27,2	21,9
Annan	7,2	4,9	6,3

Tabell 6b: Orsaker som medfört arbetsskada 2009 (%)

	Man	Kvinna	Totalt
Hög arbetsbelastning	34	45	35
Kemiska hälsorisker	5	4	4
Belastning tunga lyft	35	43	37
Ensidigt arbete	35	57	38
Olycksfall på grund av fall	26	14	24
Maskinarbete/dåligutrustning	39	23	36
Kyla/hetta	4	2	4
Annan	8	5	8

Tabell 7: Orsaker som medför arbetsskada 2016 (%)

	Förpackningsavtalet	Infomediaavtalet	Skogsavtalet	Sågverksavtalet	Tidningsavtalet	Träindustriavtalet	Stoppmöbelindustriavtalet
Hög arbetsbelastning	57,6	57,4	37,5	42,4	61,3	51,1	61,4
Kemiska hälsorisker	6,8	5,6	1,8	2,0	4,8	6,0	3,5
Belastning tunga lyft	40,7	51,9	23,2	33,1	38,7	42,1	42,1
Ensidigt arbete	37,3	46,3	50,0	33,8	41,9	35,3	49,1
Olycksfall fall	18,6	7,4	25,0	30,5	24,2	11,3	15,8
Maskinarbete, dålig utrustning	55,9	42,6	35,7	34,4	41,9	38,3	19,3
Kyla/hetta	10,2	9,3	0,0	8,6	0,0	6,0	10,5
Dålig organisering av arbetet	20,3	33,3	12,5	16,6	35,5	18,0	38,6
Bristande ledarskap	23,7	27,8	10,7	24,5	40,3	18,0	28,1
Mobbning	8,5	1,9	1,8	8,6	8,1	3,8	10,5
Inte tillräckliga resurser	25,4	13,0	10,7	19,2	21,0	21,8	26,3
Lågt inflytande över arbetet	25,4	20,4	12,5	19,9	38,7	15,8	29,8
Annan	8,5	1,9	8,9	7,9	4,8	6,0	3,5

Belastningar på grund av ensidigt arbete

För 39 procent (38 procent) av medlemmarna är belastningar på grund av ensidigt arbete orsak till arbetsskada. För kvinnor är siffran 49 procent (57 procent). I skogsbruket och stoppmöbelindustrin är ensidigt arbete den vanligaste orsaken på 50 procent. Trä- och sågverksindustrin är de branscher som klarar sig lindrigast undan skador orsakade av ensidigt arbete.

Belastningar på grund av tunga lyft

För 38,3 procent (37 procent) av medlemmarna är belastning på grund av tunga lyft orsak till arbetsskada. Bland kvinnor är motsvarande siffra 44,6 procent (43 procent). De branscher där tunga lyft i högre utsträckning är orsak till arbetsskada är infomedia (51,9 procent), stopp och trä (42 procent) och förpackning (40 procent). Branschen med minst problem med tunga lyft är skogsindustrin.

Olycka på grund av maskinarbete/utrustning

För 37,8 procent (36 procent) av medlemmarna är maskinarbete/utrustning orsak till deras arbetsskada. Männen har i större utsträckning denna orsak till arbetsskada än kvinnorna (38,8 respektive 36,2 procent). Den bransch där olycka på grund av maskinarbete/utrustning i större omfattning är orsak till arbetsskada är förpackningsindustrin (55,9 procent). Det är en ökning från förra året då olycka på grund av maskinarbete/utrustning var 50 procent i förpackningsindustrin, som också då var den bransch där det var vanligast att maskinarbete/utrustning angavs som orsak.

Hög arbetsbelastning

För 50,9 procent (35 procent) av medlemmarna är den höga arbetsbelastningen orsak till arbetsskada, vilket är den vanligaste orsaken i alla branscher av alla kategorier (förutom skogen där ensidigt arbete är det enda som är vanligare). Bland kvinnor är motsvarande siffra 57 procent

(45 procent). Det är relativt jämnt fördelat med hög arbetsbelastning som orsak över branscherna med undantag för skog och sågverk som har något mindre besvär.

Psykosociala faktorer

I 2016-års arbetsmiljöundersökning har vi också tittat närmare på psykosociala faktorer. Av de olika alternativen (dålig organisering av arbetet, bristande ledarskap, mobbning, inte tillräckliga resurser att utföra det som krävs för att klara arbetet och lågt inflytande över min arbetssituation) är bristande ledarskap den vanligaste (24 procent) tätt följt av dålig organisering av arbetsuppgifterna (22,7 procent). Den bransch som hade överväldigande störst problem med bristande ledarskap var tidningsavtalet (40,3 procent), minst problem hade skogsbruket (10 procent). Det är i de grafiska yrkena som det är vanligare att dålig organisering av arbetsuppgifterna är en orsak.

Medlemmarna om arbetsskadeanmälan

Av dem som drabbats av en arbetsskada har hela 49 procent (35 procent) inte anmält sin arbetsskada. I den gruppen räknas även de som har anmält en skada men uppger att minst en skada återstår att anmäla (se diagram 2). Fler missar att anmäla sin skada idag än för 6 år sedan.

Sett till branschskillnader visar undersökningen att sågverk-, förpackning- och träindustrin är bättre än övriga branscher i

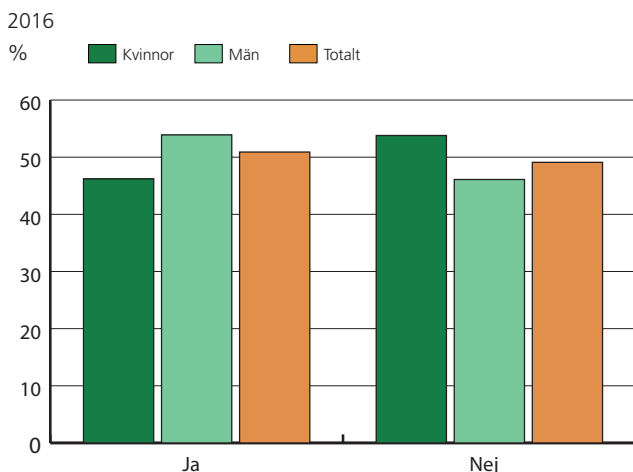
denna undersökning på att anmäla sina arbetsskador (se tabell 8a). Dessa branscher är också de som hade en klart högre andel av arbetsskadorna som orsakats av arbetsolycksfall.

Undersökningen visar tydligt att mörkertalet över antalet arbetsskador är stort. 49 procent uppger att de inte har anmält sin arbetsskada. De branscher som är sämst på att anmäla sina skador är infomedia, stopp och tid-

ning. Bäst på att anmäla skador är trä- och sågverksindustrin.

Det är ett stort problem att medlemmarna inte anmäler sina arbetsskador. I vissa fall kan det bero på att man inte tycker att skadan är tillräckligt stor men det visar också att det finns stora brister på företagen, framför allt på mindre företag, hur arbetsolycksfall och arbetssjukdomsrenden ska hanteras.

Diagram 2: Är din skada anmäld?

VISSTE DU ATT:

Den före detta Allians-Regeringen avvecklade Arbetslivsinstitutet samt kraftigt sänkte anslagen till Arbetsmiljöverket. Den nuvarande socialdemokratiska regeringen har kraftigt ökat anslagen till arbetsmiljöverket vilket medfört 50 nya arbetsmiljöinspektörer och därigenom ökad närvaro av arbetsmiljöinspektörer på arbetsplatserna. I budgeten år 2017 fick arbetsmiljöverket ytterligare medel för att anställa fler inspektörer.

Tabell 8a: Arbetsskadeanmälan 2016. Fråga: är din skada anmäld? (%)

	Förpackningsavtalet	Infomediaavtalet	Skogsavtalet	Stoppmöbel-industriavtalet	Sågverksavtalet	Tidningsavtalet	Träindustriavtalet	Totalt
Ja, skadan är anmäld	45,8	36,5	44,6	34,5	51,0	39,3	51,5	45,7
Minst en skada kvarstår att anmäla	8,5	5,8	5,4	5,5	9,4	13,1	8,5	8,4
Nej, skadan är inte anmäld	35,6	53,8	37,5	49,1	27,5	41,0	29,2	35,8
Vet ej	10,2	3,8	12,5	10,9	12,1	6,6	10,8	10,1

Tabell 8b: Arbetsskadeanmälan 2009. Fråga: är din skada anmäld? (%)

	Förpackningsavtalet	Infomediaavtalet	Skogsavtalet	Trä- och Stoppmöbel-industriavtalet	Sågverksavtalet	Tidningsavtalet	Totalt
Ja, skadan är anmäld	68	50	50	53	64	45	56
Minst en skada kvarstår att anmäla	10	10	7	10	9	8	10
Nej, skadan är inte anmäld	17	30	32	24	23	38	25
Vet ej	6	10	11	12	5	8	9

Medlemmarna om rehabilitering

Undersökningen visar att 14 procent (oförändrat) av medlemmarna med arbetsskada inte har fått rehabilitering. (se diagram 3). Detta gäller för såväl kvinnor som män. Totalt 52,2 procent (46 procent) av kvinnorna har fått rehabilitering på grund av skada eller sjukdom medan motsvarande siffra hos männen är 44,9 procent (41 procent).

Vilken typ av rehabilitering ges?

Den vanligaste rehabiliteringsformen vid arbetsskada är sjukgymnastik eller medicinsk behandling. 86,2 procent (87 pro-

cent) av kvinnorna och 89,2 procent (80 procent) av männen har erhållit dessa behandlingar.

Nästan var fjärde har fått andra arbetsuppgifter eller annat arbete på arbetsplatsen. Bland kvinnorna har 24,6 procent (28 procent) fått andra arbetsuppgifter eller annat arbete på arbetsplatsen och motsvarande siffra bland männen är 19,2 procent (22 procent).

Endast 10 procent (oförändrat) har fått personligt stöd på arbetsplatsen.

Stöd från arbetsgivaren

På frågan om enupplever att ar-

betsgivaren har stött eller stöder rehabiliteringen anser 33 procent (31 procent) att stödet är otillräckligt. Bland kvinnorna tycker 33 procent (47 procent) att stödet är otillräckligt medan motsvarande siffra hos männen är 34 procent (28 procent) (se diagram 4).

Det har skett en marginell förändring i huruvida det anses att arbetsgivaren har varit ett otillräckligt stöd. Däremot har det sjunkit något hos kvinnorna men ökat hos männen.

Diagram 3: Har du fått rehabilitering på grund av din skada?

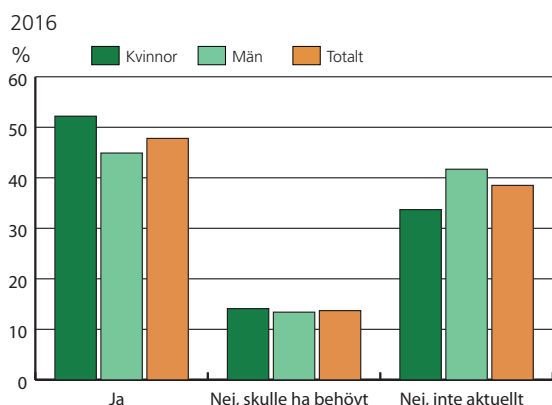
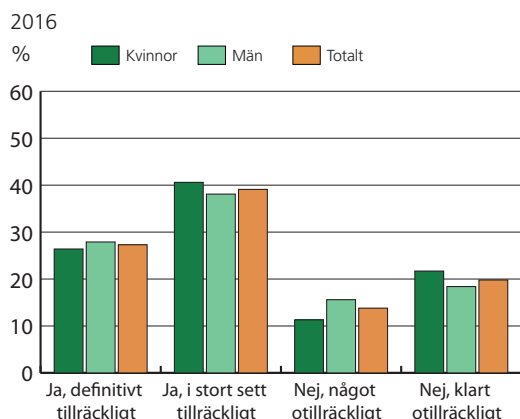

Diagram 4: Upplever du att arbetsgivaren stött dig i din rehabilitering?

VISSTE DU ATT:

GS-facket har ett centralt arbetsmiljöråd. Rådets uppgift är att stödja avdelningarna i deras arbetsmiljöarbete. Rådet samverkar med andra organisationer när det gäller utveckling och utbildning inom arbetsmiljö.

Medlemmarna om åtgärderna som behövs för att förhindra arbetsskador

Förslagen till åtgärder som skulle ha förhindrat arbetsskadorna är direkt kopplade till de huvudsakliga arbetsmiljöproblemen (se diagram 5).

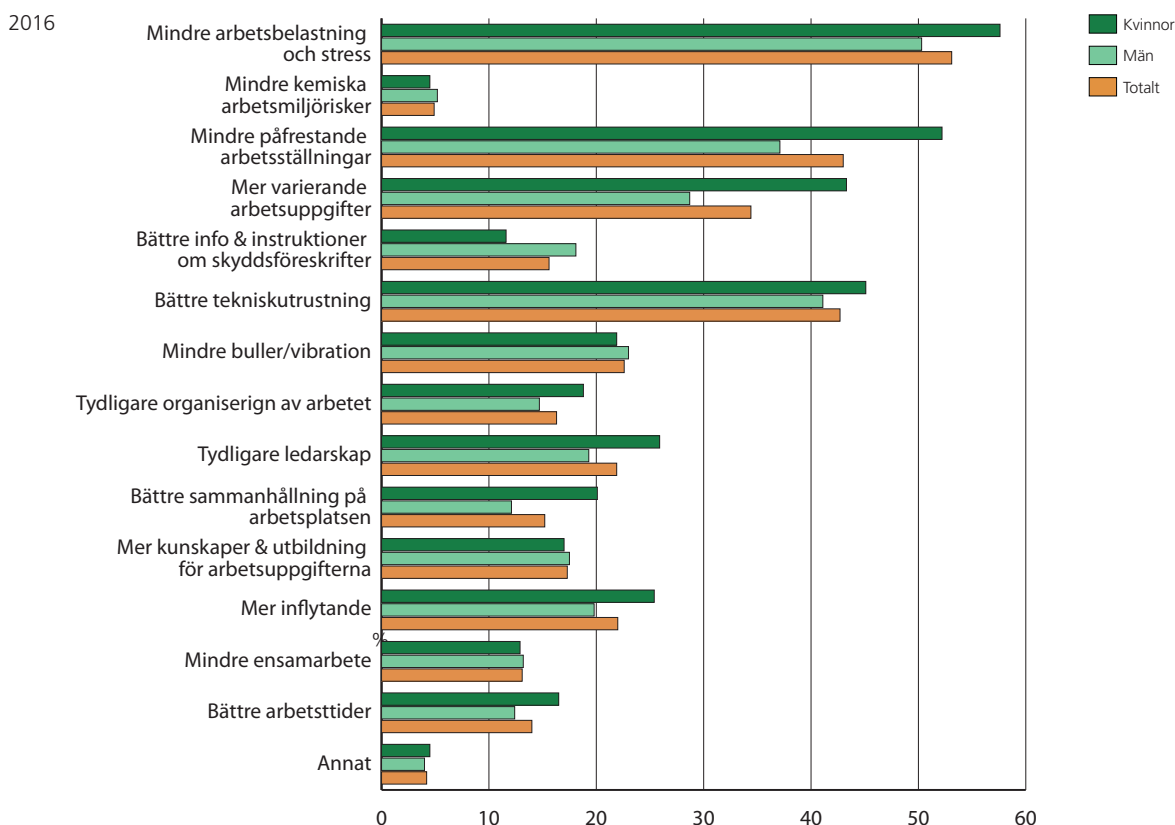
Det absolut vanligaste som medlemmarna framhåller som förbättringsmöjligheter för att förhindra liknande skador i framtiden och för att få en bättre arbetsmiljö är: Mindre arbetsbelastning och stress, mindre påfrestande arbetsställningar, bättre teknisk utrustning och

mer varierande arbetsuppgifter. De förbättringar av arbetsmiljön som kvinnor i högre utsträckning än män anser skulle förhindrat en arbetsskada gäller samtliga ovan nämnda förbättringsmöjligheter. Den förändring som män anser hade förhindrat arbetsskadan i högre utsträckning hade varit bättre information om skydds- och säkerhetsutrustning.

Det som är gemensamt för de främsta förbättringarna är att de

sker inte främst mekaniskt utan organisatoriskt. De flesta förbättringar i arbetsmiljön handlar inte längre om ergonomi, utan mer om arbetsorganisationen. Detta ger stöd åt den forskning som presenterades under rubriken "Psykosocial och organisatorisk arbetsmiljö." Medlemmarna är tydliga, det är organisatoriska förbättringar som krävs för att förhindra framtida arbetsskador.

Diagram 5: Vilka förbättringar av din arbetsmiljö hade förhindrat din arbetsskada?

Vilka förbättringar som önskas skiljer sig något inom de olika branscherna. Nedan följer en redogörelse för hur de skiljer sig åt.

Skogsbruk

Inom skogsbruket efterfrågas främst mer varierande arbets-

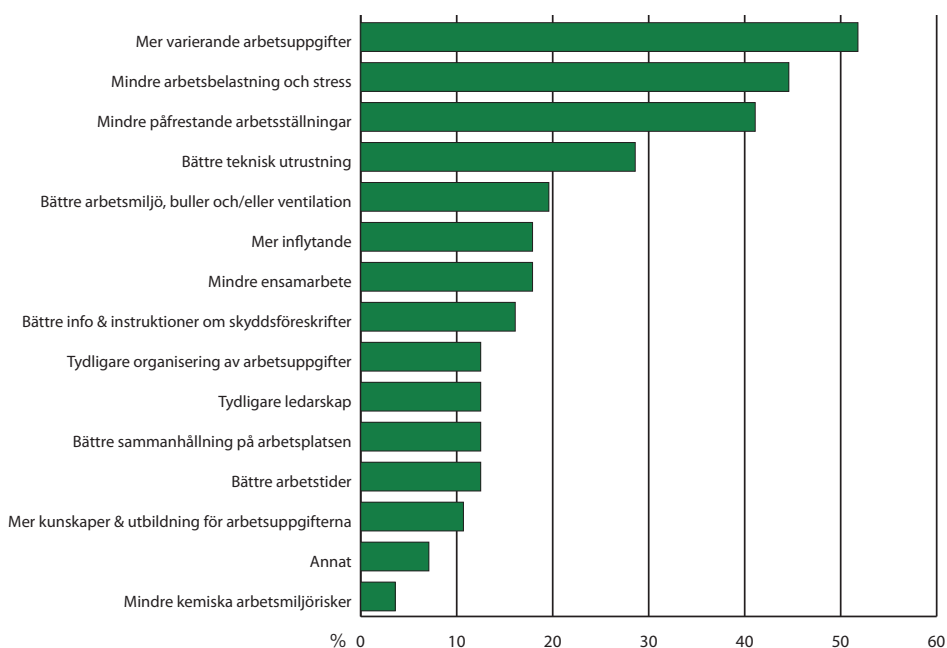
"För GS-facket är det viktigt att synas på arbetsplatsen. Våra regionala skyddsombud gjorde 2016 cirka 1 740 arbetsplatsbesök med skyddsronder"

Ronny Mattsson – regionalt skyddsombud GS

uppgifter och mindre arbetsbelastning och stress för att förhindra arbetsskada (se diagram 6). Även mindre påfrestande arbetsställningar och bättre teknisk utrustning skulle ha förhindrat arbetsskada.

Diagram 6: Förbättringar av arbetsmiljön som de tillfrågade anser skulle ha förhindrat att de drabbades av arbetsskada (skogsbruk)

2016

Skogsavtalet

Trä- och stoppmöbelindustri

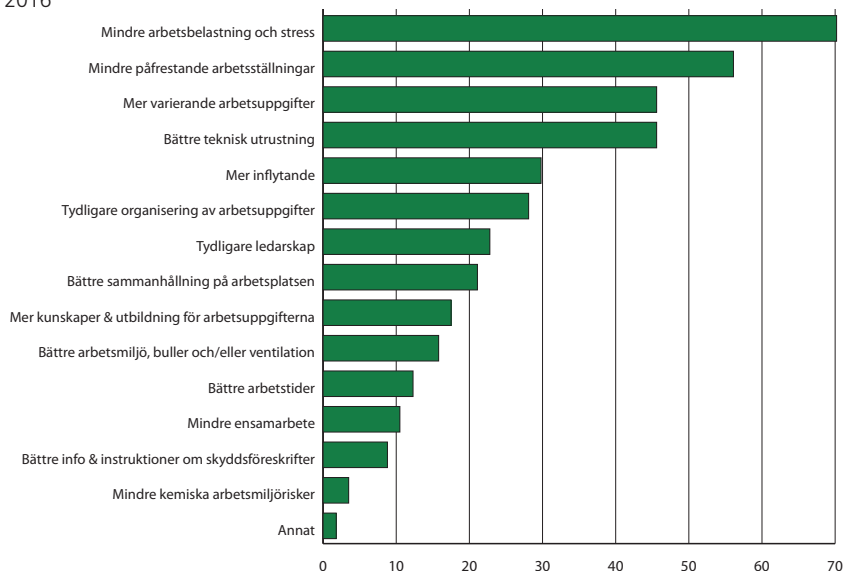
Inom trä- och stoppmöbelindustrin skulle främst mindre ar-

betsbelastning och stress samt bättre teknisk utrustning ha kunnat förhindra arbetsskada/sjukdom (se diagram 7). Även

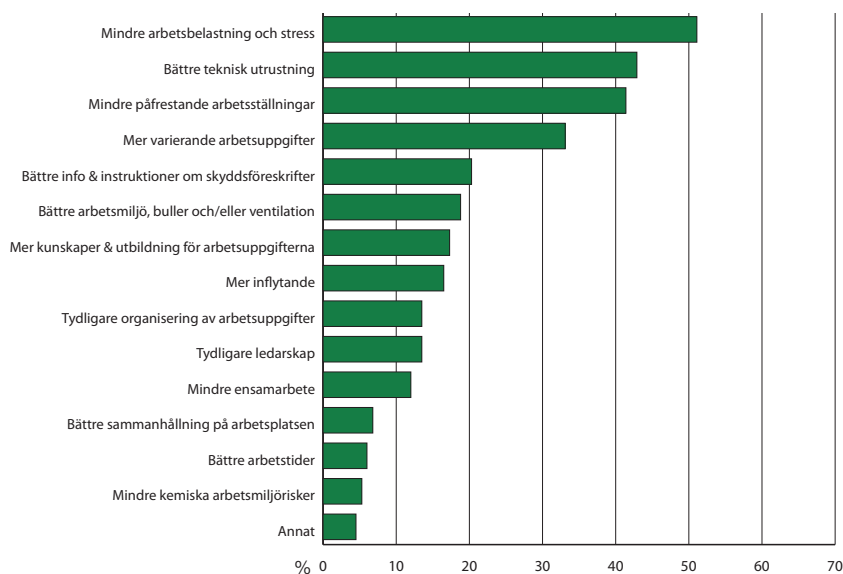
mer varierande arbetsuppgifter och förbättrad arbetsledning skulle i stor utsträckning ha kunnat förhindra arbetsskada.

Diagram 7: Förbättringar av arbetsmiljön som de tillfrågade anser skulle ha förhindrat att de drabbades av arbetsskada (trä-/stoppmöbelindustri)

2016

Stoppmöbel-industriavtalet

Träindustriavtalet

Sågverksindustri

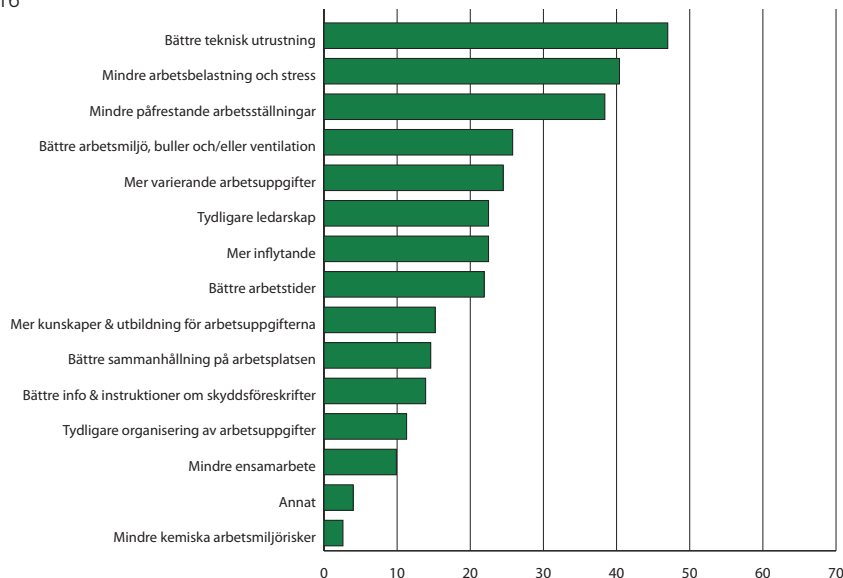
Inom sågverksindustrin skulle främst bättre teknisk utrustning och mindre arbetsbelastning

och stress ha kunnat förhindra arbetsskada (se diagram 8). Även förbättringar mot buller och ventilation skulle i stor ut-

sträckning ha kunnat förhindra arbetsskada.

Diagram 8: Förbättringar av arbetsmiljön som de tillfrågade anser skulle ha förhindrat att de drabbades av arbetsskada (sågverksindustri)

2016

Sågverksavtalet

Infomedia

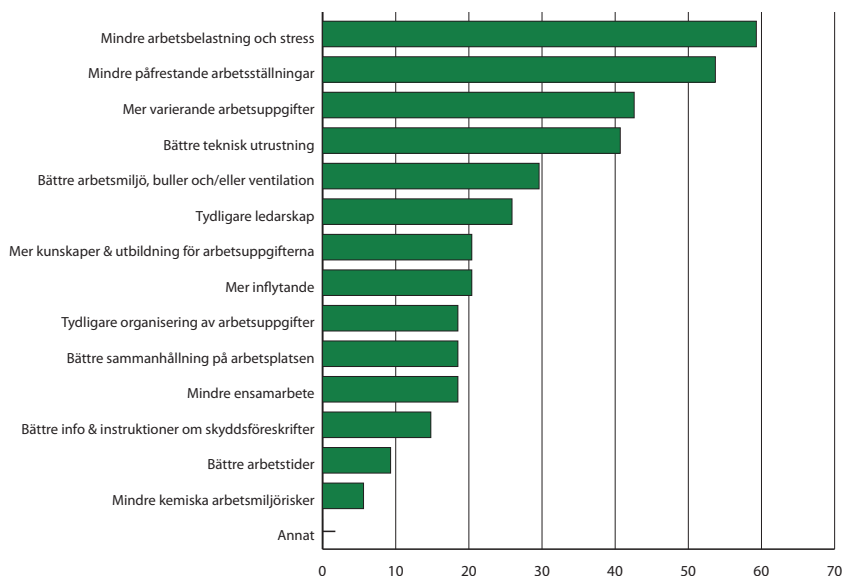
Inom infomedia skulle främst mindre arbetsbelastning och stress samt mindre påfrestande

arbetsställningar ha kunnat förhindra arbetsskada/sjukdom (se diagram 9). Även mer varierande arbetsuppgifter och bättre

teknisk utrustning skulle i stor utsträckning ha kunnat förhindra arbetsskada.

Diagram 9: Förbättringar av arbetsmiljön som de tillfrågade anser skulle ha förhindrat att de drabbades av arbetsskada/sjukdom (infomedia)

2016

Infomediaavtalet

Förpackningsindustri

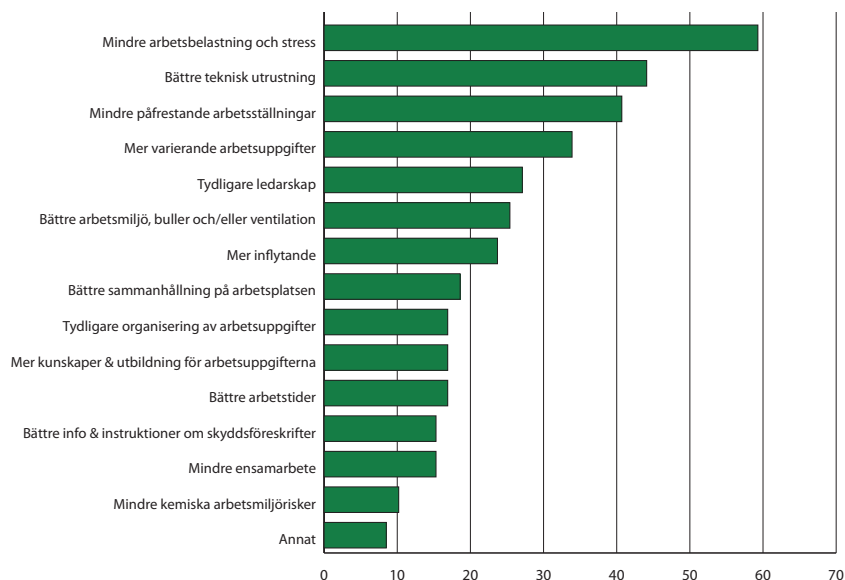
Inom förpackningsindustrin skulle främst mindre arbetsbelastning och stress ha kunnat för-

hindra arbetsskada (se diagram 10). Mindre påfrestande arbetsställningar samt bättre teknisk utrustning är andra faktorer som

skulle ha kunnat förhindra arbetsskada.

Diagram 10: Förbättringar av arbetsmiljön som de tillfrågade anser skulle ha förhindrat att de drabbades av arbetsskada (förpackningsindustri)

2016

Förpacknings-
avtalet

Tidningstryck

Inom tidningstryck skulle främst mindre arbetsbelastning och stress samt bättre teknisk utrustning ha kunnat förhindra att de drabbades av arbetsskada (se diagram 11). Tidningstryck skiljer sig dessutom från de övriga branscherna då tydligare ledarskap i större utsträckning skulle ha kunnat förhindra arbetsskada. Det är också den bransch som ihop med stoppmöbelindustrin

"Det lokala skyddsombudet behöver allt stöd det kan få, både från GS och från sina arbetskamrater."

Madelene Engman
– avtalssekreterare GS

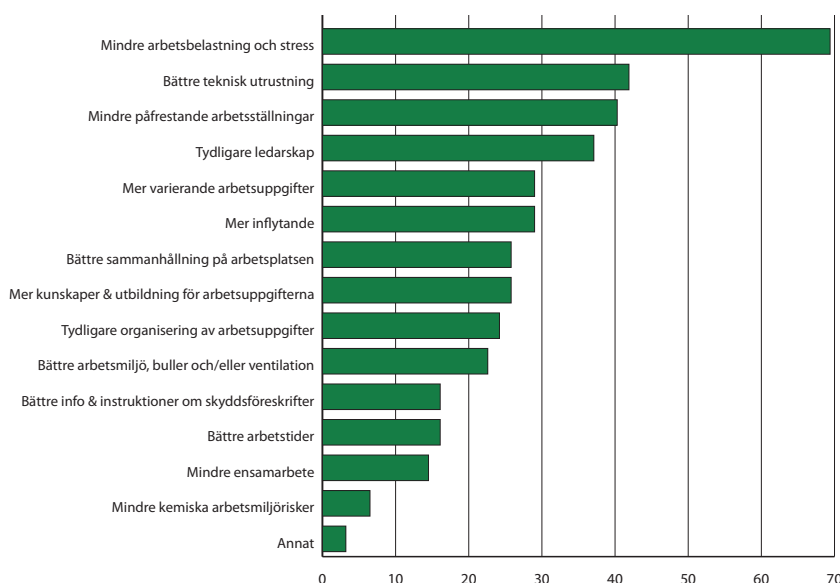
ger störst uttryck för att de behöver mindre arbetsbelastning och stress.

De förslag till förbättringar som medlemmarna ger i de olika

branscherna, till exempel mindre arbetsbelastning och stress, mer varierande arbetsuppgifter och bättre arbetsledning, visar att det i många fall handlar om arbetsorganisationen. Att mindre arbetsbelastning och stress kommer upp som ett förslag till förbättring i alla branschen visar också att många företag är underbemannade.

Diagram 11: Förbättringar av arbetsmiljön som de tillfrågade anser skulle ha förhindrat att de drabbades av arbetsskada (Tidningsavtalet)

2016

Tidningsavtalet

Medlemmarna om återhämtning

Mer än var fjärde medlem, 34,5 procent, mellan 45-59 år anser att de inte får tillräckligt med sömn (se diagram 12). Bland kvinnorna är det 37,8 procent (31 procent) som anser att de inte får tillräckligt med sömn och bland männen 32,5 procent (27 procent).

Mer än var femte medlem, 23,4 procent, mellan 45-59 år anser att de inte, utöver sömnen, får tillräckligt med vila/avkoppling mellan arbetspassen (se diagram 13). Bland kvinnorna är siffran 28,2 procent (24 procent) och bland männen 20,3 procent (21 procent).

Diagram 12: Anser du att du får tillräckligt med sömn

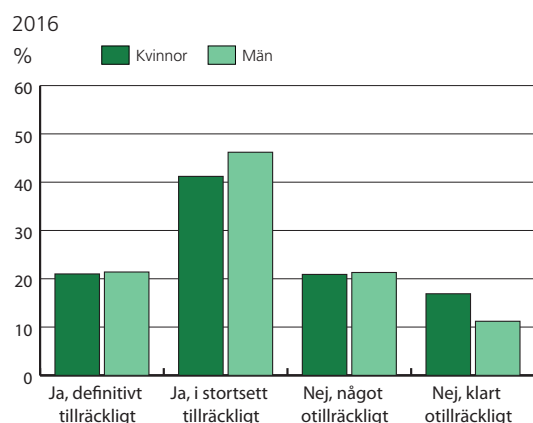
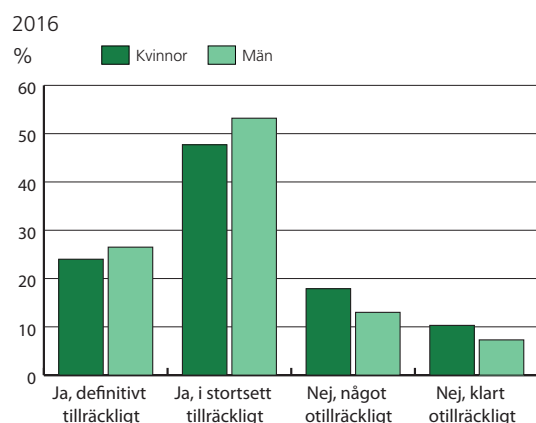

Diagram 13: Utöver sömnen, tycker du att du får tillräckligt med vila/avkoppling mellan arbetspassen?

Sjuknärvaro

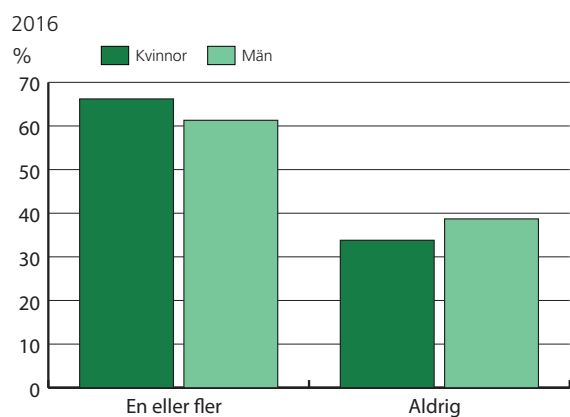
63,2 procent av våra medlemmar mellan 45–59 år har någon gång under det senaste året gått till arbetet trots att de känt sig sjuka fastän de borde ha stannat hemma (se diagram 14). Var femte medlem har gått till arbetet fler än fyra gånger under det senaste året trots att de borde ha stannat hemma.

Anledningar till att medlemmar väljer att jobba när de är sjuka kan vara flera. I stora delar kan samma analys som gjordes 2009 användas även denna gången. Frånvaron innebär dels en ekonomisk förlust på grund av karensdagen, men många väljer också att gå till arbetet för att inte utsätta arbetskamraterna

för en ökad och orimlig arbetsbelastning.

Sjuknärvaro är ett problem och kan leda till att fler blir sjuka på arbetsplatsen men också till att de själva kan bli långtidssjukskrivna på sikt.

Diagram 14: Hur många gånger under de senaste 12 månaderna har det hänt att du gått till arbetet trots att du ansett att du med tanke på ditt hälsotillstånd egentligen borde ha stannat hemma?

"På samtliga avtalsområden i GS kommer arbetsgivarna behöva ta större hänsyn till den organisatoriska och psykosociala arbetsmiljön för att våra medlemmar säkert ska orka jobba till 65."

Kenneth Johansson
– arbetsmiljöansvarig GS

Medlemmarna om pensionen

Medlemmarna fick svara på frågan om de bedömde att de kommer att kunna arbeta i sitt yrke fram till den ordinarie pensionsåldern. Nästan var femte medlem, 18,9 procent, uppgav att de inte skulle kunna arbeta inom sitt yrke fram till ordinarie pensionsålder och nästan var tredje, 27,8 procent, uppgav att de inte vet. Endast 52,7 procent (55 procent) uppgav att de bedömde att de kommer att kunna arbeta i sitt yrke fram till den ordinarie pensionsåldern.

Kvinnorna bedömer i lägre utsträckning än männen att de kommer att kunna arbeta fram till ordinarie pensionsålder (se diagram 15).

Uppdelat på bransch visar

det sig att mönstret är liknande men med viss variation (se diagram 16). På tidningsavtalet bedömer endast 46,9 procent att de kommer att orka eller vara tillräckligt friska för att kunna arbeta fram till den ordinarie pensionsåldern. Detta innebär att mer än hälften antingen bedömer att de inte, eller inte vet, om de kommer att orka eller vara tillräckligt friska för att arbeta inom sitt yrke fram till ordinarie pensionsålder. Det är värt att notera att 2009 var de som arbetar inom tidningstryckerier de som, jämfört med andra branscher i högst utsträckning bedömde att de kommer att kunna arbeta fram till den ordinarie pensionsåldern. Det avtalsområdet som

bedömer att de kommer klara att jobba längst är infomediaavtalet, där 65,6 procent bedömer att de klarar jobba till pension.

Både på sågverks- och tidningsavtalet har svarande på sex år kraftigt nervärderat huruvida de kommer klara av att jobba till pension. Här kan finnas en koppling till att även dessa branscher upplevt en arbetsintensifiering till följd av mer slimmade organisationer.

Att medlemmarna inom skogsbruket bedömer att de inte orkar jobba inom sitt yrke fram till pension beror på många olika faktorer. Det är mycket ensamjobb, långa restider, långa arbetsdagar, höga produktionskrav och ett högt tempo.

Diagram 15: Bedömer du att du kommer att kunna arbeta i ditt nuvarande yrke fram till pensionsåldern? (Kön)

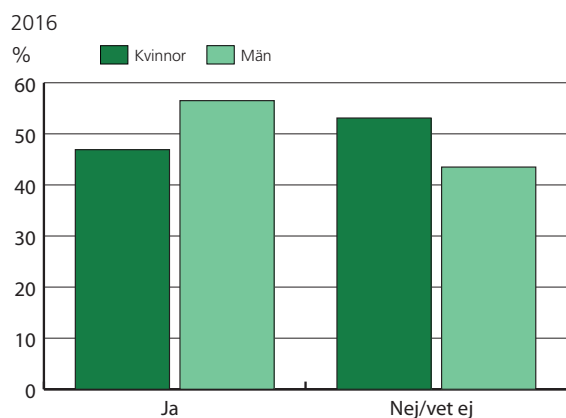
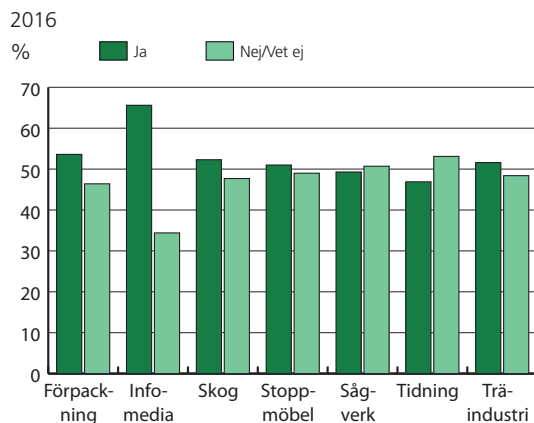

Diagram 16: Bedömer du att du kommer att kunna arbeta i ditt nuvarande yrke fram till pensionsåldern? (Bransch)

Medlemmarna om deltidspension

Deltidspensionen är en viktig fråga för GS medlemmar. 65 procent bedömer att de hade gått ner på deltid om de getts möjlighet till det. I kombination med att allt fler bedömer det högre tempot

på arbetsplatserna som en orsak till att dra på sig arbetsskador är det viktigt att utvidga möjligheterna att gå ner på deltidspension.

GS förslag till åtgärder

Syftet med arbetsmiljöundersökningen var att få en bild över hur GS medlemmar har det på jobbet för att kunna formulera så träffsäkra förslag till åtgärder som möjligt. Efter analys av resultaten följer här GS förslag till åtgärder:

- Den viktigaste åtgärden för att förbättra arbetsmiljön på lång sikt är att vidta genomgripande förändringar av arbetsorganisationen. Slimmade bemanningsplaner, stress, monotona arbetsuppgifter, tunga lyft och olycksfall på grund av maskinarbete/utrustning är huvudorsaker till arbetsskadorna.
- När företagen fattar beslut om bemanningsplaner och produktionsupplägg måste arbetsmiljön ingå i beslutsfattandet.
- Arbetsmiljöarbetet måste vara en integrerad del i hela produktionskedjan.
- Alla ska ha tillgång till en kvalitetssäkrad, branschanpassad och förebyggande företagshälsövård.
- Rehabiliteringsinsatser måste sättas in tidigare och arbetsgivarens ansvar förtydligas. Rehabilitering av drabbade personer måste kompletteras med åtgärder mot skadliga arbetsplatser.
- Utbildning i arbetsmiljö- och rehabiliteringsfrågor är centralt för personer i arbetsledande ställning. Utbildning måste därför initieras och prioriteras för denna grupp.
- De som arbetar i vår bransch måste ges större möjlighet att påverka sin arbetsmiljö för att själva kunna säkerställa att de orkar med sitt arbete.
- Regeringen måste öka resurserna för arbetsmiljöarbetet och antalet arbetsmiljöinspektörer kraftigt ökas.
- Parterna bör kontinuerligt försöka få en gemensam problembild och arbeta för att få till förbättringar inom hela arbetsmiljöområdet men särskilt den psykosociala och organisatoriska arbetsmiljön.
- Vi ska fortsätta att bygga en effektiv organisation för lokala och regionala skyddsombud, rekrytera och utbilda skyddsombud samt i högre utsträckning stödja de lokala skyddsombudet.
- RSO och HSO behöver också särskilt utbildas i arbetsorganisation och ledarskap för att kunna identifiera och komma med förslag till förbättringar på de arbetsplatser där det behövs.
- Arbetsgivare måste också utbilda sig i högre utsträckning.

Har du frågor eller synpunkter på rapporten kan du vända dig till någon av förbundets utredare.

Författare
Julius Petzäll Mendonca

www.gsfacket.se